

BÜYÜK İZMİR YANGINI

→ İzmir'i kim yaktı?

Hakan HERDEM*

Tartışmalı konular, biz tartışmaya katılmasak da tartışılırlar. Çünkü insanlar kendi perspektiflerinden bakma alışkanlığından kolaylıkla vazgeçmezler. Yenilikçi tarih öğretmenleri öğrencilerin herhangi bir konu hakkında bütün bakış açılarından haberdar olmalarının onlar için bir zenginlik olduğunun farkındadırlar. "Büyük İzmir Yangını" etkinliği, farklı bakış açılarının doğurduğu farklı açıklama ve iddiaların tarihçinin metodolojisi eşliğinde incelenmesini içeriyor. Öğrenciler İzmir Yangını ile ilgili kışkırtıcı iddialarla soğukkanlılıkla yüzleşecekler ve öne sürülen kanıtları titizlikle sınayacaklar. Tarihin kesin cevaplar kadar bir araştırma ve tartışma süreci olduğunu fark edecekler ve konu hakkında kendi gerekçeli görüşlerini oluşturacaklar.

HEDEFLenen ÖĞRENME ÇIKTILARI

- **Bütün öğrenciler:** İzmir yangını örneğinden yola çıkarak bir tarihsel olayla ilgili farklı görüşlerin olduğunu fark edecektir.
- **Birçok öğrenci:** İzmir yangını örneğinden yola çıkarak bir tarihsel olayla ilgili farklı kanıt ve görüşleri eleştirel değerlendirecektir.
- **Bazı öğrenciler:** İzmir Yangını örneğinden yola çıkarak tartışmalı konularla ilgili kanıt ve görüşleri değerlendirebilecektir.

Sınıf: 11

Öngörülen Süre: 80 dk.

Anahtar Soru:

İzmir'i kim yaktı?

Dersin Amacı:

İzmir yangını örneğinden yola çıkarak tartışmalı konularla ilgili kanıt ve görüşleri değerlendirebilme.

İlişkili Kazanım:

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanması ve uygulanmasının sonuçlarını kavrar.

Sakarya Meydan Savaşı'nın ve Büyük Taarruz'un kazanılmasının Milli Mücadeledeki önemini değerlendirir.

Derse Hazırlık / Malzemeler

Çalışma kağıtlarını grup sayısı kadar çoğaltınız.

* Gazi Üni., Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Ankara

İŞLENİŞ

1. Öğrencilerinizi 4-5 kişilik gruplara ayırınız. Büyük İzmir Yangını adlı klipi öğrencilerinize izletiniz. Ardından **Çalışma Yaprağı-1**'i dağıtınız ve izledikleri klibe dayanarak ilgili boşlukları doldurmalarını isteyiniz.

2. İzmir yangınının 13 Eylül-18 Eylül tarihleri arasında yaşandığını belirtiniz. Ardından **Çalışma Yaprağı-2**'yi bir öğrencinize yüksek sesle okutunuz. Sonra öğrencilerinize şu soruyu yöneltiniz: İzmir'i Kim yaktı?

3. Gruplara **Çalışma Yaprağı-3**'ü dağıtınız. "İzmir'i Türkler Yaktı!" iddiasına ilişkin görüşleri tek tek inceleyerek ilgili sorulara cevap vermelerini isteyiniz.

4. **Çalışma Yaprağı -4**'ü öğrencilerinize dağıtınız. "Türkler Yaktı!" iddiasıyla ilgili belgelerin genel değerlendirmesini yapmalarını ve ilgili kısma yazmalarını isteyiniz. Ardından iddia ve belgelerle ilgili olarak kendi görüşlerini oluşturmalarını ve ilgili kısma yazmalarını isteyiniz.

5. **Çalışma Yaprağı-5**'i öğrencilerinize dağıtınız. "İzmir'i Rumlar Ya da Ermeniler Yaktı!" iddiasıyla ilgili görüşleri tek tek inceleyerek ilgili sorulara cevap vermelerini isteyiniz.

6. Ardından daha önce dağıtmış olduğunuz Çalışma Yaprağı-4'ün "Rum ya da Ermeniler Yaktı! iddiasıyla ilgili belgelerin genel değerlendirmesini yapmalarını ve ilgili kısma yazmalarını isteyiniz.

7. **Çalışma Yaprağı-6**'yı dağıtınız ve okutunuz.

8. Öğrencilerinizi iki büyük gruba ayırarak, "İzmir'i Kim Yaktı?" konulu kısa bir münazara yaptırınız.

10 dk.

5 dk.

20 dk.

5 dk.

20 dk.

5 dk.

5 dk.

10 dk.

süre

Değerlendirme:

Öğrencilerinizden bu derste öğrendikleriyle ilgili üç soru türetmelerini ve bunlardan birini cevaplamalarını isteyiniz.

➤ İzlediğiniz klibe göre aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

1. Yangının boyutları nedir?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Yangından önce şehirde kimler yaşıyor olabilir?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Yangın sırasında şehirden kaçanlar kimler olabilir?

.....
.....
.....
.....
.....

4. Yangından sonra şehirde kalanlar kimler olabilir?

.....
.....
.....
.....
.....

5. Yangından sonra şehirde neler yaşanmış olabilir?

.....
.....
.....
.....
.....

➤ **13-18 EYLÜL 1922 TARİHLERİ ARASINDA DÖNEMİN DIŞ
BASININDAN SEÇMELER:**

Le Figaro (Fransa)

İzmir'i Türkler yakmıştır...

New York Times (ABD)

Türkler İzmir'i intikam için yaktılar...

Temps (Fransa)

Şehri Yunanlılar yaktılar...

Times (İngiltere)

Yunanlılar yaktılar...

Le Matin (Fransa)

Şehri Ermeniler yaktılar...

Kaynak 1: ETYEN MAHÇUPYAN, Araştırmacı yazar

Türkiye bugün bile hâlâ tarihi tarihçilere bırakma cesaretine sahip değil. Sadece Ermeni meselesinde değil, bütün yakın tarih açısından devletin koyduğu resmi anlayışı kıskançlıkla koruyan bir anlayışımız var. Nihayet samimiyetin bizzat tarihsel olgular karşısında da gösterilmesi lazım...

Örneğin İzmir'i yakanların Yunanlılar olmadığını, yangının onlar gittikten 4 gün sonra başladığını ve nedense sadece Rum ve Ermeni mahallerini yaktığını söylemek gerekiyor. Çünkü bunları bütün dünya biliyor ve herkesin bildiğini inkar ederken, başkalarından 'doğru' davranış beklemenin hiç bir inandırıcılığı olmuyor. O zaman da kendi elimizle kendi burnumuza malum halkayı takıyor, ipini de herkesin kullanımı için ortalığa sunmuş oluyoruz.

Kaynak: Zaman Gazetesi, 11 Haziran 2006

1. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

Kaynak 2: ETYEN MAHÇUPYAN, Araştırmacı yazar

Ermeni Çeteleri Türk mahallesini yakmak varken neden kendi mahallerini yakmasınlar?

Atatürk'ün yakın dostu Falih Rifki Atay, "Çankaya" adlı kitabında şehri Türklerin yaktığını itiraf etmiştir.

Kaynak: Zaman Gazetesi, 11 Haziran 2006

1. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

Kaynak 3: FALİH RIFKI ATAY, Yazar

"İzmir'i niçin yakıyorduk? Kordon konakları, oteller ve kazinolar kalırsa, azınlıklardan kurtulamayacağımızdan mı korkuyorduk. Birinci Dünya Harbinde Ermeniler tehcir olunduğu vakit, Anadolu şehir ve kasabalarının oturulabilir ne kadar mahalle ve semtleri varsa, yine bu korku ile yakmıştık...."

Koyu bir mutaassıp, öfkelenirici bir demagog olarak tanımış olduğum Nureddin Paşa, ta Afyon'dan beri Yunan'lıların yakıp kül ettiği Türk kasabalarının enkazını ve ağlayıp çırpınan halkını görerek gelen subayların ve neferlerin affetmez hınç ve intikam hislerinden de şüphesiz kuvvet almakta idi."

Kaynak: Çankaya, 1958 baskısı, Dünya Yayınları, s. 212-213.

1. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

■ Kaynak 4: M. ŞEVKET EYGİ, Araştırmacı yazar

9 Eylül 1922'den üç gün sonra başlayan (yahut başlatılan) Büyük İzmir Yangını'nı Ermenilerin çıkarttığı iddia ediliyor. Bence bu yangını Nurettin Paşa'nın adamları çıkartmıştır. Bir Müslüman olarak bu yangını da doğru bulmuyorum.

Kaynak: Milli Gazete, 08 NİSAN 2010

1. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

■ Kaynak 5: 16 Eylül 1922 Tarihli London Times Gazetesi

...Yangını düzenli ordular şehre girmeden önce şehri ele geçiren Türk başıbozuklar çıkarmıştır... Türkler yangına müdahale etme noktasında yetersiz kalmıştır...

1. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

■ Kaynak 6: İstanbul'da yayınlanan 19 Eylül 1922 tarihli Djağatamart (Cephe Savaşı) adlı Ermenice gazetesinin haberi

9 Eylül cumartesi öğleden sonra Türk süvarileri İzmir'in Kordon Boyu'ndan dörtlü, kılıçları çekilmiş vaziyette şehre girdiler. Onlar şehre girerken, önlerinden çevredeki Rum vatandaşlar korkuyla kaçmaya çalışıyorlardı. Yunan askerleri de elbiselerini çıkarıp silahlarını atıp kaçıyorlardı. Gece Türk askerleri ve silahlı çapulcular karşılıklı kim çıkarsa, Rum veya Ermeni yakalayıp belirsiz bir yere götürmeye başladılar....Pazar sabahı silahlı çapulcular ve askerler çarşıya daldılar ve arabalara, atlara, sırtlarına ne varsa koyup Türk mahallesine taşıdılar....Araştırma ve soruşturma yapmak gerekçesiyle evlere giriliyor, evlerde ne varsa soyulup talan ediliyordu...Salı günü öğleden evvel güneyden denize doğru sert bir rüzgar esmeye başladı. Basmane İstasyonu'nun önündeki bir Ermeni evinden yangın dumanları yükseldi. Yangın genişleyerek Ermeni mahallesine ve kilisesine doğru yayılmaya başladı.

1. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

■ Kaynak 7: Ereskoviç adındaki bir tanığın ifadesi

Büyük yangın, 13 Eylül 1922 sabahı Ermeni mahallesinden çıkmıştır. Ermeni kilisesi yakınındaki bir evden çıkan yangın hızla yayılmıştır. Aynı zamanda Ermeni kilisesinde de yangın çıkmış, bunu Basmane'deki bir Ermeni'nin evinde çıkan yangın, sonra da Soğukçeşme karşısındaki diğer bir Ermeni'nin evinde çıkan yangın izlemiştir. Bu sırada Ermeni mahallesinin en az 25 yerinde yangın çıkmıştır. İtfaiye ekipleri, Asya Dimitri mahallesindeki evlerin korunmasına çalıştıkları sırada Peştemalcıbaşı'nda yangın çıkmış ve şehrin her tarafını sarmıştır.

Kaynak: Mustafa TURAN, İstirdatta İzmir Büyük Yangını, S.214, 220 Medrese Kitabevi, Afyon,1995.

1. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Türklerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

Türkler Yaktı!	Rumlar ya da Ermeniler Yaktı!
Görüşler	Görüşler
Görüşlerin Tutarlılığı	Görüşlerin Tutarlılığı
Kanıtlar	Kanıtlar
Kanıtların Tutarlılığı	Kanıtların Tutarlılığı
Benim Görüşüm	Benim Görüşüm

■ Kaynak 1: 30 Eylül 1922 L'illustration Gazetesinde Savaş Muhabiri G. Ercole Tarafından Hazırlanmış Haber

Öğleden sonra saat 2'ye doğru Ermeni mahallesi üzerinden yoğun bir duman bulutu yükseliyor. Bununla birlikte, bu yangın genişlemiyor ve sönme eğiliminde gözüküyor. Buna rağmen kaçmak isteyen, paniğe kapılmış insanlar rıhtımda toplanıyor. Bir Amerikan vapuru, ABD konsoloslugu önünde, hareket etmek zorunda, çünkü insanlar o vapura binmek için kendilerini denize atıyor. O anda yine Ermeni mahallesinde, daha önemli iki yeni yangın başlıyor. Durum ciddileşiyor, çünkü güneyden gelen rüzgâr şiddetiyle alevleri Frenk mahallesine doğru ilerletiyor. Silah sesleri var, el bombaları patlıyor. Türk işgali altında yaşamaktansa ölmeye karar vermiş olan Ermeniler evlerini yangına vererek, Türk askeriyeye savaşmaya başladılar. Cephanelikler korkunç bir gürültüyle infilak ediyor. Saat akşamın dokuzu; biz farkına varmadan gündüzden geceye geçtik. Gökyüzü geniş bir ateş bulutuna dönmüş...

Kaynak: Oktay GÖKDEMİR, "Fransız Kaynaklarının Işığında 1922 İzmir Yangını", ÇTTAD, VI/15, (2007/Güz), s. 14-15

1. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

■ Kaynak 2: İzmir'de Fransızca Yayımlanan Le Levant, 21 Eylül 1922 Tarihli Haberi

İzmir yangınının, Ermeniler tarafından provake edildiğini daha önce bildirmiştik, şimdi resmi açıklamalar bu haberimizi doğruluyor." sözleriyle başlayan haberin devamında şu ifadeler yer almaktaydı. "Ermeni Kilisesi'ne yaklaşık 100 metre uzaklıkta bir Ermeni evinde ilk yangın görüldü. Bu ilk girişim, itfaiyecilerin çabalarıyla engellendi. Birkaç saat sonra kilise çevresinde patlayıcı maddeler ateş almıştı. Yangın, eş zamanlı olarak Basmane'deki ve Soğukçeşme'deki Ermeni evlerinde başladı ve art arda Ayavukla'da, Ayaparaskeri'de ve Kireçağırı mahallesindeki Ermeni evlerinde yangın çıktı. Yangından önce bütün Ermeni evleri kapalıydı ve herhangi bir hayat belirtisi yoktu. Yangınla birlikte Ermeniler silahlı olarak evlerinden çıktılar. Hatta Ayavukla mahallesinde bir Ermeni'nin kendi evini ateşe vererek çıktığı görüldü. Birçok evde yangını körükleyen paçavra parçalarına rastlandı. Bu mahallelerde yaşayan Ermeniler, aynı zamanda yangını söndürmek isteyen itfaiye erlerine ateş etmeye başladı.

Kaynak: Oktay GÖKDEMİR, "Fransız Kaynaklarının Işığında 1922 İzmir Yangını", ÇTTAD, VI/15, (2007/Güz), s. 8.

1. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

■ Kaynak 3: JUSTIN McCARTHY, Tarihçi

Acaba Türklerin Kurtuluş Savaşı tarihinde böyle akıl dışı bir olayın benzeri var mıydı? Mustafa Kemal buraya işgal süresince Rumlar yerleşti diye yeni ele geçirilen bu en verimli Anadolu şehrinin bu şekilde yok edilmesine izin verecek bir insan mıydı?

Kaynak: Justin McCARTHY, *The Ottoman Peoples and the End of the Empire*, London:2001, Arnold, s.145-146.

1. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

Kaynak 4: MARK P.PRENTISS, İzmir'de Görev Yapan Amerikalı Mühendis

Dürüst tarihinin dikkatine değer bir olgu şudur ki, yangının başlamasından itibaren veya müteakip haftalarda İzmir'deki pek az insan Türklerin yangından sorumlu olduğuna inanıyordu.

Türklerin bir yangının patlak vermesine karşı düzenli uyarılar noktasında ağır bir şekilde ve suçlanacak derecede ihmalkâr davrandıklarını herkes biliyor, fakat ne Türk askerlerinin, ne de Türk sivillerinin şehri kasten yaktıkları veya onu tahrip etmek istedikleri yönünde hiçbir kanıt rastlamadım.

Kaynak: Yaşar AKSOY, "İzmir'i Ermeniler Yaktı", *Aktüel*, 8-14 Eylül 1994, s.15.

1. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

Kaynak 5: MAYNARD BARNES, İzmir Amerikan Başkonsolosu:

Şehirdeki Amerikalıların çoğu, yangını Ermenilerin çıkardığına inanıyor.

Encyclopaedia Britannica'nın 1970 yılı baskısı, Büyük İzmir Yangını Maddesi:

"Yunanlıların kaçarken verdikleri savaş ziyarı (war damage)"

Kaynak: Heath W. LOWRY, "Turkish history: Or whose sources will it be based? A case study on the burning of İzmir", *Osmanlı Araştırmaları*, No: IX'dan ayrı baskı, İstanbul, 1989 s. 16

1. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

Kaynak 6: FERDİNANDO STANO, Görgü Tanığı

O gece yangın başladı Gazi Bulvarı'nda. Evde çoluk çocuk, annem, babam, amcalar hepsi vardı. Bir battaniye aldık, nerde yatacağız belli değil. İzmir'den Turan'a gitmek... Vesait yok, araba çalışmaz, hiçbir şey. Ermeniler birinciydi, yangını çıkaran. Yunanlılar çarpışıyordu ara sırada. Türkler Eşrefpaşa'da, yukarıdaydılar.. Ermeniler Yunanlılarla birlik çarpışıyordu o zaman. Eee gördüler, Türkler başladılar inmeye Eşrefpaşa'dan İzmir'e doğru, yangına verdiler İzmir'i.

Kaynak: Pelin BÖKE, "İzmir 'Felaketi'ne dair...", Hazırlayanlar: Arus Yumul ve Fahri Dikkaya, *Avrupalı mı Levanten mi?*, İstanbul 2006, Bağlam Yayınları, s. 148.

1. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

■ Kaynak 7: FALİH RIFKI ATAY, Yazar

Bu sırada bir mesele çıkarmak isteyen Ermeni komiteleri şehri tutuşturdular. Sert bir rüzgar ateşi yaydıkça yaydı. Bu iki gün içinde yabancı ve Hristiyanların oturdukları semtler ve mahaller boydan boya yandı.

Kaynak: Falih Rifki ATAY, *Babanız Atatürk*, İstanbul: 2006, Pozitif Yayınları, s. 92-93.

1. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

■ Kaynak 8: MUSTAFA KEMAL'İN HİLAL-İ AHMER 2. BAŞKANI HAMDİ BEY'E MEKTUBUNDAN

İzmir yangını hakkında aşağıdaki tarzda beyanatta bulunmak lazımdır. Ordumuz İzmir'i her türlü kazadan korumak için şehre girmeden evvel tedbirler almıştır. Ancak Yunanlılar ve Ermeniler daha evvel vücuda getirdikleri örgütle İzmir'i tamamen yakmayı kararlaştırmışlardı... İzmir'i yakmak bir din görevi olarak tebliğ edilmiş bulunuyordu..

Kaynak: Yaşar AKSOY, "İzmir'i Ermeniler Yaktı", *Aktüel*, 8-14 Eylül 1994, s.17.

1. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası açıklıkla dile getirilmiş mi?
2. İzmir'i Rumların ya da Ermenilerin yaktığı iddiası kanıtlarla desteklenmiş mi?

■ Kaynak: Bir Mahkeme Kararı

1924 Aralık, Londra. Yüksek Adalet Mahkemesi'nde ilginç bir davaya tanıklık etmektedir. Davayı açan taraf, Amerikan Tütün Şirketi'di, davalı sandalyesinde ise Guardian Sigorta Şirketi oturuyordu. Tütün Şirketi, 1922 Eylül'ündeki İzmir yangınındaki zararının tazminini istiyordu. Sigorta ise yangının savaş halinin bir sonucu olduğunu belirterek ödeme yapmaktan kaçınıyordu. Tazmini istenen meblağ tam 600 bin doları buluyordu ya, emsal teşkil edeceği için sigorta şirketinden çıkacak toplam miktar 100 milyon dolara ulaşacaktı.

Meblağ büyük olunca mahkeme süreci de ilginç şahitlikler ve iddialara sahne olacak, böylece İzmir yangınının ilk hukukî hesaplaşması Londra'da yapılacaktı.

Taraflar çeşitli milletlerden şahitleri çağırır mahkemeye. **Chester Griswold adlı bir Amerikalı görevli, Türklerin şehrin etrafını kordon altına almasının, halkı eşkiyadan korumayı amaçladığını, İzmir'de yangından önce de, sonra da tek bir şiddet olayına şahit olmadığını aktarır.** Rene Guichet adlı Fransız demiryolu mühendisi şenlik amaçlı birkaç havai fişekten başka ateş görmediğini söyler. Tütün Şirketi Müdürü Mr. Archbell'in iş ortağı da dahil her milletten şahidin ağız birliği etmişcesine tek bir ateş gördükleri ve rüzgârın etkisiyle bunun kazara yayıldığı ifadesini vermeleri karşısında akli karışan hakim Justice Rowlatt "Hayatımda karşılaştığım en muğlak davalardan biri bu", diyerek isyan etmiştir.

Durum gerçekten de kafa karıştırıcıdır. Yunanlıların da, Ermenilerin de, Türklerin de çıkardığı söylenmektedir yangını. Peki hangisi doğrudur? Daha önemlisi, davada hangisine göre hüküm verilecektir?

Nihayet 19 Aralık'da hakimin kararını sigorta şirketi lehine açıkladığı görülür. **Tütün Şirketi tek kuruş tazminat alamamıştır, çünkü yangında kastî bir eylem tespit edilememiş, savaş halinin yaşandığı sırada çıkan bir yangının kesin olarak kimin tarafından ve hangi maksatla çıkarıldığının tespit edilemeyeceği karara bağlanmıştır.**

Marjorie Housepian'in Smyrna 1922: The Destruction of a City (Londra 1972, Faber&Faber, s. 230 vd.), Aktaran, Mustafa Armağan